

Handelskammaren

I sydsvenska företags intresse

Sydsverige den 10 juni 2021

Justitiekanslern
Birger Jarls torg 12
111 28 Stockholm
Inlämnat till registrator@jk.se

Tillsyn av Energimarknadsinspektionens och Svenska Kraftnäts agerande inför översyn av och beslut om elprisområden enligt EU:s förordning 2019:943.

Tillsyn av Energimarknadsinspektionens och Svenska Kraftnäts agerande i samband med översyn av elprisområden enligt EU:s förordning 2019:943 och implementeringen av förordningen med ikraftträdande 1 januari 2020.

Handelskammaren hemställer att JK granskar om Energimarknadsinspektionens och Svenska Kraftnäts agerande är förenligt med myndigheternas uppdrag eller om fel eller försummelse vid myndighetsutövning föreligger.

Sakframställan innehåller fyra bilagor som ger viktig bakgrund.

Med vänlig hälsning
SYDSVENSKA HANDELSKAMMAREN

Stephan Muechler
VD

Justitiekanslern
Birger Jarls torg 12
Stockholm
Inlämnat till registrator@jk.se

Saken Myndighetstillsyn. Tillsyn av Energimarknadsinspektionens och Svenska Kraftnåts agerande inför översyn av och beslut om elprisområden enligt EU:s förordning 2019:943

Ärende Tillsyn av Energimarknadsinspektionens och Svenska Kraftnåts agerande i samband med översyn av elprisområden enligt EU:s förordning 2019:943 och implementeringen av förordningen med ikraftträdande 1 januari 2020.

Handelskammaren hemställer att JK granskar om Energimarknadsinspektionens och Svenska Kraftnåts agerande är förenligt med myndigheternas uppdrag eller om fel eller försummelse vid myndighetsutövning föreligger.

Sakframställan innehåller fyra bilagor som ger viktig bakgrund

Anmälare Sydsvenska Handelskammaren
Skeppsbron 2, SE-211 20 Malmö
VD Stephan Möchler
vVD Per Tryding
Kontakt:
Per Tryding (per.tryding@handelskammaren.com)

Innehåll

Sammanfattning / Sakfrågan gäller i korthet följande.....	3
Sakframställan	5
1. EU:s nya förordning om elmarknaden.....	5
2. EU:s inre elmarknad och möjliga strategier för ett medlemsland	5
3. Konsekvenser av valet av strategi	6
4. Den nya förordningen med ikraftträdande 2020 (2019/943)	9
4.1 Artikel 14 ang. Översyn av elprisområden.....	9
4.2 Artikel 15 ang. Handlingsplaner	10
5. Sveriges tillämpning av den nya förordningen.....	10
6. Sydsvenska Handelskammaren vill mot bakgrund av ovanstående att JK granskar följande.	12
Bilaga 1. Mothandel - principiell beskrivning	16
Bilaga 2. Vad hade en svensk gemensamt prisområde med mothandel kunnat innebära?	18
Bilaga 3. Vad betyder den sammanlänkade överföringen (handelskapaciteten) för svensk energiförsörjning?.....	21
Bilaga 4. Faksimil SDS 15 mars 2021.....	23

Sammanfattning / Sakfrågan gäller i korthet följande.

1. Energimarknadsinspektionen (EI) är en myndighet och Svenska Kraftnät (SvK) är ett affärsdrivande statligt verk som tillsammans utgör de viktigaste redskapen för genomförande av svensk energipolitik. Deras agerande kan därför ses i ett sammanhang även om de agerar som oberoende parter.
2. Anmälان avser de senaste två åren och vi vill få prövat följande.
3. Myndigheternas agerande inför och i samband med ikraftträdandet av den nya EU-förordningen av elmarknaden (2019/943) beträffande svenskt mandat att besluta rörande elprisområden. Information och förberedelser inför de beslut Sverige ställs inför har varit bristfällig och detta kan anses försumligt.
4. Vi menar att agerandet har undergrävt den demokratiska legitimiteten, snedvrider svensk konkurrens och har stora ekonomiska konsekvenser för flertalet svenska elkunder.
5. Den 1 januari 2020 trädde en ny EU-förordning i kraft som innebär
 - a. Att medlemsländer skall göra 70% av den sammanlänkade överföringskapaciteten med grannländer tillgänglig för EU-marknaden. Syftet är att ledningar som finns nu och byggs i framtiden mellan länderna skall också komma till användning till minst 70% eller mer (art 16.8).
 - b. Eftersom el således måste kunna flyttas över landgränserna så har detta konsekvenser för överföringskapaciteten och produktion inom medlemsländerna. I Sveriges fall behöver el bland annat kunna flyttas från norr till söder där mycket av sammanlänkningen finns.
 - c. Därför finns regler och krav om att antingen genomföra översyn av landets interna elprisområden (som inom EU endast Sverige och Danmark har på kundsidan) eller så skall en handlingsplan publiceras. Möjligheten med handlingsplan avser en situation med ett gemensamt sammanhållet nationellt elområde. Detta är ett val som länderna självständigt har att göra (art 14.7.)
6. Detta innebär att indelningen i elprisområden skall omprövas och det ger därmed möjlighet att sammanföra samtliga interna elområden till ett gemensamt nationellt elprisområde. En sådan lösning är den vanligaste inom EU och bygger bland annat på att staten genom sina myndigheter genomför mothandelsaffärer för att säkra tillgång till energi och garanterar gemensamma priser i hela landet. Samtidigt publiceras handlingsplaner för utbyggnad av elnätet och åtgärder för att leva upp till förordningen.
7. Sverige beslutade på inrådan av Svenska kraftnät att införa olika elprisområden år 2011. Inför och efter ikraftträdandet av den nya EU-förordningen har Energimarknadsinspektionen (Ei) underlåtit att utreda kostnader och konsekvenser av de alternativa val som Sverige enligt förordningen kan besluta om. Detta har haft en styrande effekt och innebär att många - även Riksdagen - uppfattar att det saknas beslutsmandat för svensk politik att göra på annat sätt än att fortsätta arbeta interna elprisområden. Så är inte fallet eftersom Sverige kan besluta att agera så att landet har gemensamt prisområde i likhet med en stor majoritet av medlemsländerna i EU.
8. Därför har förberedelser och information stor betydelse.

9. Bilagor

Bilaga 1 innehåller en kort beskrivning av vad möjligheten med mothandel innebär en alternativ strategi i förhållande till interna elprisområden.

Bilaga 2 innehåller en kort beskrivning av vad en strategi med mothandel hade kunnat innebära för Sverige

*Bilaga 3 beskriver hur mycket den sammanlänkade överföringen (alltså de volymer el som kan flyttas över nationsgräns som berörs av 2019:943) betyder för svensk elför-
sörjning*

Bilaga 4 är ett faksimil av en artikel i Sydsvenska Dagbladet 15 mars 2021

Sakframställan

1. EU:s nya förordning om elmarknaden.

10. Förordning (EU) 2019/943 trädde i kraft den 1 januari 2020.
11. Syftet är att säkerställa att EU:s inre elmarknad är välfungerande, konkurrenskraftig och inte snedvriden.
12. Förordningen stöder också utfasningen av fossila bränslen i EU:s energisektor och undanröjandet av hinder för gränsöverskridande elhandel.
13. Den innebär i korthet att EU:s medlemsländer senast från och med 2025 skall ställa 70% av sin sammanlänkade elproduktion till förfogande för gränsöverskridande handel. Syftet är att säkra energitillgång och låga priser för el på liknande sätt som för andra handelsvaror.
14. Men el kan inte cirkulera fritt som andra handelsvaror utan måste distribueras genom nät av monopolliknande karaktär. Dessa nät har kapacitetsbrister, flaskhalsar, i förmågan att överföra el både mellan länder och inom länder. Därför befattar sig förordningen med hur denna interna kapacitet hanteras av medlemsländerna.
15. Innan vi kommer in på förordningen behövs en kort bakgrund om hur ett medlemsland kan förhålla sig till EU:s inre elmarknad.

2. EU:s inre elmarknad och möjliga strategier för ett medlemsland

16. EU:s nya elhandelsförordning innebär att länderna är skyldiga att förverkliga målsättningen om att 70% av den sammanlänkade produktionen skall kunna erbjudas på den inre marknaden. Men EU kan inte tvinga länderna att göra detta på något speciellt sätt. Metoden ankommer på varje land och det finns i princip två sätt att arbeta med detta. Det ena är flera interna elprisområden och det andra är ett gemensamt område vilket kräver en handlingsplan för hur landet skall leva upp till förordningen. Länder med gemensamt nationellt elprisområde hanterar flaskhalsar med interna motköp. Detta beskrivs översiktligt nedan. Se även bilaga1.
17. Oavsett om man har ett eller flera interna elprisområden, så gäller särskilda regler för priserna när el handlas mellan länder. Här gäller produktionspriset i elprisområdet närmast gränsen som exportpris. Detta har givetvis påverkan på strategival. Danmark har valt att ha två sådana områden, varav Själland med Köpenhamn är ett. Sverige har skapat fyra elprisområden, bland annat ett område närmast gränsen till Danmark och Tyskland SE4 (Sydsverige) och lagt storskalig produktion av exempelvis kärnkraft utanför det södra området vid gränsen. Följden av dessa konfigurationer är att priserna i den svenska gränsregionen blir högt. Detta torde minska efterfrågan från grannen att importera.
18. Detta förfarande är i sig i enlighet med reglerna, men enligt den nya förordningen 2019:943 måste särskilda kriterier uppfyllas när elprisområdenas gränser definieras och en översyn genomförs. Gränserna inom landet måste spegla långsiktigt strukturella överföringsbrister (flaskhalsar) och får inte exempelvis vara en strategi för att hantera brister osakligt. Det torde vara ovillkorat så att om det finns interna gränser

så måste de följa reglerna enligt art 14 och om en befintlig konfiguration finns (som i Sverges fall) så måste de ses över. Detta är i sig inte valbart.¹

Bakgrund

19. Historiskt har utgångspunkten för elhandel inom EU varit ett system av nät som byggts upp inom varje land. Dessa har sedan kopplats samman och allt mer el har kunnat handlas mellan länderna. Utgångspunkten har därför varit ländernas elnät och dessa har betraktats som elprisområden. Näten är fysiskt sammankopplade inom länderna och – allt mer – mellan länderna. Men det är möjligt att skapa andra virtuella områden än de fysiska nätförbindelserna inom länderna. Om ett land vill så kan det dela in sitt territorium i flera el-pris-områden ("Bidding zones"). Teorin bakom detta är att sådan elprisområden tydliggör flaskhalsar och brister i produktion inom området genom att dålig tillgång till el ökar priset. Detta ökade pris skall styra efterfrågan men också locka till sig ny produktion och satsningar på elnätet från och till området för att undanröja flaskhalsar. Över tid skall detta jämna ut prisskillnader. Inom EU har tre länder valt detta, Sverige, Danmark och Italien. (Men Italien tillämpar dem inte på slutkundspriser, utan endast på producentpriser. Slutkundspriserna är samma i hela Italien.) I den nya förordningen beskriver artikel 14 kraven på sådana interna elprisområden.
20. Men det finns en annan möjlighet som vi här ger den sammanfattande benämningen "mothandel". Samtliga övriga medlemsländer, inklusive Finland, Frankrike, Tyskland och den tidigare medlemmen Storbritannien har valt denna lösning. Den innebär att landet har ett enda gemensamt prisområde. Inom detta område gäller samma pris. De överföringsbrister som finns inom landet låter man alltså inte slå igenom i form av högre pris för elkonsumenterna i vissa regioner. I stället genomför man interna motköpsaffärer. Principen bakom detta är mycket enkel och beskrivs översiktligt i [bilaga 1](#). I stället för att skicka el mellan olika delar av landet, så betalar staten för lokal produktion. Det är oftast dyrare att producera lokalt. Men staten erbjuder kunden det gemensamma nationella priset och betalar mellanskillnaden. Detta innebär att staten får en mycket tydlig kostnad för bristen i elnätets förmåga att flytta el. Under tiden som dessa mothandelsaffärer genomförs arbetar man med en handlingsplan för att successivt bygga bort bristerna i elnätet och därmed minska kostnaden för mothandel. Kraven på handlingsplan beskrivs i förordningens artikel 15.
21. Medlemsländerna förväntas alltså investera i ökad nätkapacitet genom att eliminera flaskhalsar. I princip beskriver förordningen två huvudsakliga vägar att arbeta med detta och dessa behandlas i första avsnittet i förordningens tredje kapitel.

3. Konsekvenser av valet av strategi

22. Valet som länderna gör har olika konsekvenser som kort beskrivs nedan; antingen interna elprisområden eller gemensamt prisområde.

Interna elprisområden

23. Att dela in landet i elprisområden bygger på teorin att detta skapar prisskillnader mellan elprisområdena i landet. Skillnaderna är ett uttryck för brister i form av lokal produktion inom området och flaskhalsar/brister i överföring till elprisområdet från andra områden. Priserna förväntas styra var lokalisering av investeringar i produktion sker

¹ 14.1. "Elområdesgränser ska baseras på långsiktiga, strukturella överbelastningar i överföringsnätet." och 14.3. "För att säkerställa en optimal konfiguration av elområden ska en översyn av elområden utföras."

och ger information om behov av överföring. Men detta är alltså inga fysiskt synliga områden utan virtuella konstruktioner. Tanken är ytterst att detta leder till prisutjämnning mellan elprisområdena över tid. Det är såklart också tänkt att styra konsumtion på kort sikt. I dyra områden skall efterfrågan i teorin minska och behovet av överföring på kort sikt dämpas.

24. Konsekvenserna av denna strategi är bland annat följande:

- a. Priset på el kommer att vara strukturellt olika för olika regioner inom landet. Detta påverkar de svenska hushållens kostnader (och därmed disponibel inkomst) och företagens i Sverige konkurrenskraft.
- b. Staten (genom sin myndighet) har inga eller små utgifter för interna mothandelsaffärer.
- c. Staten lever upp till förordningen utan krav att publicera och genomföra investeringar för att ta bort brister i elnäten (art 15).
- d. Staten åtar sig att revidera indelning i elprisområden eftersom dessa i sin konstruktion måste följa förordningens artikel 14.

Ett gemensamt prisområde för hela landet - mothandel

25. De flesta länder har gemensamt elprisområde för hela landet och därmed samma pris för slutkunder. Detta pris varierar förstås över tid, men inte geografiskt.

26. Om t ex efterfrågan i södra Tyskland blir större än vad landets interna ledningar från norr kan leverera så behövs extra lokal produktion. Denna ser staten till att tillhandahålla. Extra kapacitet köps lokalt. Detta kallas motköp/re-dispatch. Man tillverkar lokalt i stället för att skicka el. denna kapacitet upphandlas av statlig aktör. Men slutkunden betalar samma pris oavsett var i landet den befinner sig. Mellanskillnad mellan upphandlat pris och pris till slutkund finansieras av staten. Det fördelas sedan på alla kunder i hela landet.

27. Länder som arbetar med intern mothandel med investeringsplan erhåller en tydlig prislapp för brister i överföring i form av utgifter hos staten (genom dess nätmyndighet). Staten kan kompensera sig för denna genom att fördela den på samtliga kunder nätavgifter, men måste göra utlägg som blir synliga.

28. Behovet av motköp hänger samman med efterfrågan och brister i överföring

29. Konsekvenserna av denna strategi är bland annat följande:

- a. Priset på el kommer att vara samma i hela landet. Detta gör att hushållens disponibla inkomst inte påverkas av bostadsort i sig och att elpriser inte riskerar att påverka val av lokalisering.
- b. Staten har utgifter för mothandel och fördelar denna exempelvis genom nätavgifter till samtliga kunder.
- c. Staten är skyldigt att publicera en handlingsplan som gör trovärdigt att man arbetar för att uppnå förordningens målsättning (art 15).

Kombination av elområden för grossister och gemensamt pris för slutkunder

30. Det är möjligt att kombinera dessa strategier. Idag använder sig Italien av en mixad strategi. Italien har elprisområden i grossistledet med prisbildning för producenter av el, men gemensamma snittpriser för hela landet för slutkunderna, det så kallade unika nationella priset, PUN (Prezzo Unico Nazionale). Detta är förenligt med regelverket.

4. Den nya förordningen med ikraftträdande 2020 (2019/943)

31. Den nya förordningen syftar alltså till att fram till år 2025 säkra att 70% av den sammanlänkade elen inom EU skall kunna handlas över landgräns mellan medlemsländer. Detta har konsekvenser för investeringar i nät mellan länder, men också inom länder.
32. Mellan Sverige och våra grannländer finns överföringskapacitet (sammanlänkad el) på omkring 10.000 MWh. Som jämförelse är den installerade effekten – den el som i princip kan produceras inom landet— ca 40.000 MWh. Faktiska flöden och faktisk produktion varierar ständigt, men storlekstalen illustrerar att frågan är av mycket stor betydelse för den samlade tillgången på el. I det sydligaste elområdet SE4 är relationernas sådana att omkring 3600 Mwh kan överföras mellan grannländerna och den interna lokala produktionen är 4300 MWh. Ytterligare överföringskapacitet är beslutad och kommer 2025 innebära att ca 4300 MWh är sammanlänkade mellan SE4 och Danmark, Tyskland och Litauen. Se bilaga 3 för närmare beskrivning.
33. Vi fäster nedan särskild uppmärksamhet på de artiklar i fördraget som är centrala för denna anmälan och som återfinns i förordningens kapitel tre om tillträde till nät.
34. Alla länder har alltså elprisområden, men de flesta länder har ett prisområde för hela landet och deras gemensamma gräns med andra områden sammanfaller därmed med nationsgränsen.

4.1 Artikel 14 ang. Översyn av elprisområden

35. Artikel 14 beskriver villkoren för konfiguration av elprisområden. I artikel 14 beskrivs tydligt att elprisområdenas geografiska utformning måste spegla långsiktiga och strukturella flaskhalsar. (14.1) Det betyder konkret att ett land inte kan skapa elprisområden godtyckligt, utan de skall anses spegla äkta och ihållande brister i elnäten.
36. Artikel 14.3. beskriver också att en översyn av existerande el områdesgränser skall genomföras. Nationella myndigheter skall enligt 14.5 leverera en metod för detta 5 oktober 2019. Och om så inte sker, skall The European Agency for the Cooperation of Energy Regulators (ACER; den europeiska nätmyndigheten) inom tre månader besluta om metod och efter ytterligare tre skall förslag föreligga. Därefter skall det inom ytterligare 12 månader finnas en analys och rekommendation kring hur elprisområdena skall konfigureras.
37. Tidshorizonten *för analys* anges som tre år, innebärande att investeringar som väntas undanröja flaskhalsar inom tre år skall beaktas (art 14.6). Detta torde vara högst relevant för svensk del med hänsyn till att den så kallade Sydvästlänken mellan de interna svenska elområdena SE3 och SE4 därmed kommer att inkluderas i analysen, dvs det kommer att anses att den är i drift och medverkar till att avhjälpa flaskhalsar. I praktiken handlar den här sortens analys av att el-flöden simuleras i dator och planerade investeringar beaktas i dessa simuleringar.
38. Detta innebär med andra ord att processen skall föreligga klar per den 5 juni 2021. Vår senaste information är att detta är försenat.
39. **Artikel 14.7 är central.** Om analysarbetet enligt föregående artiklar visar på strukturella och långsiktiga flaskhalsar så skall dessa åtgärdas. Brister i elnäten skall hantteras **antingen** genom att "se över och ändra" angivna elprisområden så att de löser

problemen **eller** hanteras i handlingsplaner med syfte att investera bort problemen (enligt art 15).

40. Länderna har sex månader på sig att förbereda detta. Detta innebär att förordningen förutser justeringar vid årsskiftet 2021/2022. Men enligt vår information är detta förse-
nat och kan innebära att halva tiden för perioden 2000–2025 redan har förflutit innan
åtgärder vidtagits.
41. Detta är problematiskt i förhållande till förordningens regler om linjär implementering
med årlig progression. (Se bland annat art 14.2 och 15.2)
42. 14.8 understryker att medlemsländerna själva äger dessa beslut, valet som presente-
ras i 14.7, och beskriver delningsprocess.

4.2 Artikel 15 ang. Handlingsplaner

43. Artikel 15 beskriver möjligheten med **handlingsplaner** som nämns i artikel 14.7.
Detta är den väg flertalet länder anträder, eftersom de har ett gemensamt nationellt
prisområde och inte avser införa en modell med olika priser inom landet som elpris-
områden innebär.
44. Vägen med handlingsplaner är tydligt avsedd en situation med ett gemensamt internt
elprisområde. Det framgår av preambelns artikel 32. Det torde vara möjligt för Sve-
rige att välja denna väg.²
45. Dessa måste innehålla konkreta tidsplaner och de skall beskriva en **linjär utveckling**
mot förordningens grundläggande målsättning om 70% tillgänglighet av sammanlän-
kad kapacitet för elhandel. Artikel 15 innehåller också mått och steg för det fall en
medlemsstat underlåter att presentera eller implementera en handlingsplan.
46. Notera att valet i 14.7. syftar på att ett land **måste** vidta åtgärder. I princip torde det
vara möjligt att publicera en handlingsplan även om landet väljer flera interna områ-
den. Detta torde bidra till transparens, men syftet med handlingsplan är uppenbart att
kunna ha ett gemensamt prisområde inom landet.
47. Länder som valt ett enda nationellt elprisområde kommer att behöva följa artikel 15.
Skulle Sverige välja att följa en sådan strategi är detta fullt tillåtet och genomförbart.
Det skulle innebära att en handlingsplan i den bemärkelse som anges i art 15 blir ob-
ligatorisk.

5. Sveriges tillämpning av den nya förordningen

48. Inför ikraftträdandet av den nya förordningen förberedde energimarknadsinspektionen
(Ei) Riksdag och Regering genom ett omfattande underlag. Som näthållare genom-
förde även Svenska Kraftnät (SVK) förberedelser, eftersom en översyn av elprisom-
rådena hanteras av svenska kraftnät.
49. Den nya förordningen ställer Sverige inför flera viktiga beslut. Det allra viktigaste är
följande.

² Att ha handlingsplan och flera interna prisområden är sannolikt möjligt, om än en viss anomali. Sådana in-
terna prisområden skulle då såklart behöva gestaltas som föreskrivs enligt artikel 14. I Sveriges fall innebär
detta säkerligen nya gränser gentemot dagens lösning.

50. **Sverige kommer att ställas inför att ompröva indelningen av olika elprisområden och därmed möjligheten att skapa ett nationellt gemensamt elprisområde på kundsidan.**
51. Förordningen innebär därmed möjligt att utvärdera elprisområdenas funktion och överväga en konfiguration med ett gemensamt nationellt elprisområde och därmed lämna in en handlingsplan enligt artikel 15.
52. Detta är menar vi det kanske viktigaste och mest betydelsefulla politiska beslutet vad gäller svensk strategi för elförsörjning eftersom
- Det påverkar konsumenternas och företagens priser markant. I topplasttimmen (den timme med mest efterfrågan på el) den 30 november 2020 betalade slutkunder i SE4 250 Euro/Mwh medan kunderna i SE1 betalade 13 Euro/MWh. Gemensamma pris hade utjämnat detta markant.
 - Det påverkar i högsta grad takten på att bygga bort flaskhalsar i elförsörjningen.
 - Det påverkar hur företag ser på lokalisering av sin verksamhet och det påverkar markant konkurrensvillkor på vissa marknader.
53. Ett sådant policyval är möjligt men har förstås konsekvenser som kräver utredning. I bilaga 2 lägger Handelskammaren fram ett antal argument för en övergång till mot-handel. Poängen är att visa att det finns stor potential för Sverige med detta som behöver utredas. JK kan knappast ta ställning i sakfrågan. Detta tjänar här endast som illustration till att det är en möjlighet av sådan dignitet att den borde utredas och förklaras. Det är alltså en processfråga. Tiden för detta är knapp med hänsyn till tidtabellen i artikel 14.
54. *Som vi utvecklar nedan menar vi att EI och SVK underlåtit att för Regering och Riksdag förtydliga att detta val föreligger och underlåtit att utreda detta. Detta har stora ekonomiska och demokratiska konsekvenser.*
55. **Sverige behöver vidta åtgärder för att uppnå förordningens målsättning om att erbjuda 70% av den sammanlänkade kapaciteten till elmarknaden.**
56. Målsättningen med förordningen är att skapa en likvid, alltså en omsättningsmässigt stor, snabb och fungerande handel med el. Denna målsättning ligger i Sveriges intresse eftersom det bidrar till mer effektiv prissbildning.
57. Även det teoretiska syftet med elprisområden och svenska investeringar i elnät är att åstadkomma utjämnning av priser. Att detta syfte inte har förverkligats på de tio år som Sverige tillämpat denna strategi har bland annat att göra med att prissignaler inte kan fortplantas till nätbyggare och producenter av el. Detta är uppenbart genom exempelvis att produktionen sjunkit i elprisområde SE4 med de högsta priserna samtidigt som intern kraftöverföring inte kommit till stånd. Som elkund har pris ringa påverkan på upplevt behov. Efterfrågan är alltså sannolikt oelastisk vilket är möjligt att precisera i studier.
58. Men det faktum att prisområdena inte haft avsedd effekt är inte belyst och utrett tydligt inför omprövningen enligt art 14.7.
59. Tvärtom tyder en del på att SVK agerar för att skillnader skall bestå. Som vi påpekar nedan tyder också investerarens beteende på att marknaden uppfattar att svenska klyftor i elpris är mycket långsiktiga (se även bilaga 2).

60. Detta har särskilda konsekvenser för gränsregionerna SE4 med låg intern produktion. Denna har interna kapacitet har inga leveranskrav på samma sätt som sammanlänkade kapaciteten efter 2025.
61. SVK har vidare begärt undantag hos Ei att leva upp till förordningens krav på att uppnå 70% kapacitet och Ei har beviljat detta undantag. Detta tyder på att förberedelserna inför 2019:943 inte har varit tillräckliga med hänsyn till kravet på linjär implementering.

6. Sydsvenska Handelskammaren vill mot bakgrund av ovanstående att JK granskar följande.

62. Den inriktning med interna elprisområden som Sverige valt har stora och genomgripande konsekvenser för svensk prisbildning på el och för företagens investeringar. Att valmöjligheten med mothandel och gemensamma nationella priser inte kommunicerats och presenterats är ett demokratiskt problem eftersom beslut av Riksdag och Regering därmed riskerar att fattas på otillräcklig eller felaktig grund. Expertmyndigheter bör verka för att grundläggande information tillhandahålls. I synnerhet i dessa förhållandevis komplexa frågor.
- 63. Vi ber för det första JK att pröva om Energimarknadsinspektionen har brutit genom att underlåta att informera Regering och Riksdag om att EUs förordning 2019:943 erbjuder och aktualiserar alternativ till nuvarande beslut att arbeta med interna elprisområden med olika priser inom Sverige.**
64. I den sammanhållande akt (Ren energi inom EU. Ett genomförande av fem rättsakter Ei R 2020:02) som skall säkerställa att förordning 2019/943 tillämpas nämns alternativet med mothandel endast vid två tillfällen i två korta meningar³.
65. Ei R2020:02 publicerades därtill *efter* förordningens ikraftträdande. Vi noterar att förordningen är daterad 5 juni 2019 och dess tillkomst har varit känd en längre tid.
66. I Ei R2020:02 görs inte klart att Sverige har ett val att göra avseende artikel 14.7. Alternativ strategi förklaras inte och konsekvenserna utreds inte alls, trots att det är det helt centrala beslutet som riksdag och regering står inför som följd av 2019:943. Det görs inte tydligt att 14.7 beskriver ett val mellan en översyn av interna elprisområden *eller* en handlingsplan. Det är på andra håll i förordningen tydligt att det senare avser en situation med gemensamt internt prisområde (se 32 i förordningens preambel). Att försöka undgå justering av dagens svenska interna prisområden genom att i stället publicera en handlingsplan torde inte vara möjligt och skulle exponera Sverige för korrigerings. Det framgår av fördraget och rättsliga analyser av denna att Kommissionen i ett sådant läge ytterst kan besluta om en konfiguration⁴.
67. Det framgår heller inte i analysen att förordningen är kompatibel med och öppnar för en lösning med enhetliga slutkundspriser och flera interna elområden för grossistledet, som Italien har valt.

³ Ei R 2020:02 skriver ytterst sparsamt om detta och varken begrepp eller valmöjligheten förklaras. Sammanlagt är följande allt som står i fråga: Sidan 82 "Indelning i elområden är en av de två tillåtna metoderna för att hantera flaskhalsar inom EU. Den andra metoden är mothandel." Och sidan 574 " Indelning i elområden är en av de två tillåtna metoderna för att hantera flaskhalsar inom EU. Den andra metoden är omdirigering och mothandel. Sverige är sedan den 1 november 2011 indelat i fyra elområden."

⁴ Dr Markus Kehlers och Fabian Pause, LL.M. "Überprüfung der einheitlichen deutschen Stromgebotszone nach der Elektrizitätsbinnenmarkt-Verordnung", Stiftung Mercator, ISSN 2365-7146

68. Poängen här är alltså att det helt avgörande val som Sverige ställs inför inte presenteras, förklaras och utreds eller konsekvensbeskrivs.
69. Det torde därtill vara rimligt att valet som formuleras i art 14.7 utreddes och genomgick en remiss bland olika intressenter och sakkunniga. För att departementet skall initiera en sådan process måste det dock vara informerat om vägvalet.
70. *Energimarknadsinspektionen har trots beställning från Regeringen inte utrett och presenterat konsekvenserna av alternativ med mothandel.*
71. År 2017 beställde regeringen en analys av Ei som syftade till att belysa kostnader i samband med investeringar i överföringskapacitet. Den mest uppenbara alternativkostnaden är att bedöma vad ett gemensamt prisområde med mothandel kunde innebära för svensk samhällsekonomi som är den gängse lösningen inom EU. En sådan strategi innebär utgifter som förtydligar värdet av ökad överföring. I sitt svar (Samhällsekonomiska analyser vid investeringar i stamnätet för el Ei R2018:06) tolkar Ei uppdraget snävt och i rapporten tas frågan om mothandel över huvud taget inte upp. En modell med mothandel kan simuleras och erbjuder ett värde på att investering i överföring innebär. Ett alternativ med en beräkning av vad gemensam modell hade inneburit förekommer inte alls. Inte heller har detta beställts av de underkonsulter som i övrigt bidrar med vederhäftig information.
72. I regeringens regleringsbrev till Ei för 2020 lämnar regeringen följande uppdrag
- a. *"Genomförande av ny elmarknadsförordning (Komplettering till uppdrag dnr M2019/00373/Ee)*
 - b. *Av Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el (förordningen) följer nya skyldigheter för medlemsstaterna, bland annat kopplat till resurstillräcklighet och tillträde till nät och hantering av överbelastning. Energimarknadsinspektionen ska därför:*
 - c. *För det fall att regeringen beslutar om att utarbeta en handlingsplan enligt förordningens artikel 14.7, föreslå en handlingsplan med tidsplan för antagande av åtgärder enligt artikel 15.1 samma förordning. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet) så snart som möjligt, dock senast den 31 december 2020."*
73. Uppdraget har inte genomförts.
74. I skriftlig korrespondens på vår fråga har Regeringskansliet meddelat att uppdraget inte genomförts eftersom "förutsättningarna för uppdraget inte aktualiserats".
75. Ei uppger i skriftlig korrespondens att uppdraget inte genomförts eftersom: "Regeringsuppdraget i denna del har inte aktualiserats. Detta eftersom Svenska kraftnät inte tagit fram något handlingsplan (vilket är valfritt för dem)."
76. Svenska Kraftnät har dock inte i regleringsbrev uppdrag eller mandat att ta fram eller avgöra det strategiska beslutet omfattande handlingsplan enligt 14.7 och avsnitt 15. Det torde vara uteslutet att detta avgörande politiska beslut delegerats till ett affärsverk.
77. I Regeringens regleringsbrev till Ei för 2021 nämns detta inte längre som uppdrag till myndigheten.
78. Intrycket är att det är högst oklart var frågan hanteras och hur den skall hanteras.

79. Detta kan tolkas som att Regeringen beslutat att inte genomföra handlingsplaner – och att detta skett utan föregripande utredning och utan kommunikation. Eller så har Regeringen ännu inte fattat beslut, och heller inte fått underlag, utan ansett att ett sådant beslut inte behöver övervägas under 2020, och heller inte kommer att aktualiseras under 2021.
80. Därmed saknas underlag för beslut i denna enligt förordningen centrala fråga och förberedelse och kan inte inledas förrän tidigast under 2022.
81. Mot bakgrund av att Förordningen tydligt utstakar att arbetet med att nå målsättningen skall **genomföras linjärt (art 15.2)** ter sig detta anmärkningsvärt.
82. Vi noterar att en mängd medlemsländer med gemensamt prisområde inlämnat handlingsplaner.
83. Detta tyder på att Ei antingen inte informerat Regeringen om betydelsen av detta eller att Regeringen fattat beslut eller skjutit upp beslut utan underlag kring konsekvenserna av besluten. **Detta ter sig märkligt mot bakgrund av att det torde stå klart att en elområdesöversyn som följer villkoren i art 14.1. för svensk del kommer att innebära ändrade elområdesgränser och att frågan om att överväga ett enhetligt nationellt prisområde därmed kommer att aktualiseras.**
- 84. Frågan måste alltså anses aktualiserad genom själva förordningens ikraftträdande.**
85. Detta helt centrala strategival kommer på detta sätt i skymundan och behandlas utan underlag och på ett sätt som medför föreningar enligt målsättningarna i förordningen.
86. Det är oklart i vad mån det förekommit kontakter mellan Regeringen och myndigheterna i dessa avseenden som gjort att underlag inte tagits fram, exempelvis i samband med sedvanlig myndighetsdialog med Regeringskansliet.
87. Förmodan är att regeringen inte har upplysts om frågan och att detta bör granskas.
- 88. Vi vill för det andra be JK pröva om Ei brustit genom att inte inför beslutet i art 14.7 tydligt utreda varför den valda svenska strategin inte leder till avsett resultat, dvs varför elprisområden inte påverkar prisbildningen genom konsumtionsval eller genom att locka investeringar i produktion och nätutbyggnad inom och till områden med höga priser.**
89. Mothandel och dessa strategival är naturligtvis inte okänd materia för Ei som är en expertmyndighet på området och besitter stora kunskaper. Kort efter införandet av elprisområden presenterade myndigheten en analys av elprisområden. *Ei R2012:06 Elprisområden i Sveriges analys av utvecklingen och konsekvenserna på marknaden.* Där konstateras att elprisområdena har negativa ekonomiska konsekvenser för delar av Sverige. Därtill har en genomgång publicerats i form av Ei R2014:08. Sedan dessa publicerades har produktion av el i SE4 lagts ned.
90. I samband med ikraftträdandet av den nya förordningen hade en utvärdering varit påkallad. Detta i synnerhet som frågan om ny indelning och eventuellt en handlingsplan med ett gemensamt elprisområde har aktualiserats av den nya förordningen.
- 91. För det tredje vill vi be JK granska om SVK har agerat försumligt genom att bidra till att undanhålla information om detta strategival genom att påstå att EU har forcerat eller tvingat Sverige att införa elprisområden när det i själva verket är svenska regeringens mandat och beslut att fatta.**

92. Företrädare för Svenska Kraftnät har upprepade gånger uttalat att EU avgör valet att ha elprisområden. Denna uppfattning har sedan spridits och upprepats av allt från ministrar till debattörer. Senast i Sydsvenska Dagbladet 15 mars 2021 gör finanschefen uttalanden i denna riktning – att Sverige "enligt EU:s direktiv" delats in i elprisområden. (Bilaga 4) Detta bidrar till en felaktig bild av att det saknas svenskt handlingsutrymme och mandat att välja politik på området.
93. I själva verket finns, som beskrivits ovan, alternativ som flertalet EU-länder också tillämpar.
94. Att Svenska Kraftnät uppger att indelningen av Sverige i elprisområden är föranlett av beslut av EU och inte är ett beslut som Sverige självt råder över som medlem i EU är inte bara felaktigt utan också allvarligt. Detta ger intryck av en medveten glidning - av skäl som endast SVK känner- i hur sakförhållanden beskrivs som påverkar och begränsar valmöjligheter för svensk politik, dvs. Riksdag och Regering.
95. Att EI inte utreder alternativen till nuvarande elprisområden, och att svenska politiska beslutsfattare därigenom får en felaktig uppfattning av vad valet innebär, i främst ekonomiskt hänseende, undergräver ytterst den demokratiska legitimiteten.

Bilaga 1. Mothandel - principiell beskrivning

Det är få länder som valt att dela in sitt land i flera interna prisområden.

Inom EU är det endast Danmark (en för öarna, en för fastlandet), Sverige och Italien. Italien tillämpar dock inte prisområden på konsument/kundsiden. Därtill har Norge prisområden.

Inget annat land använder denna modell. De har i stället stora gemensamma prisområden för hela landet – och i ett fall så delar flera länder samma prisområde (Tyskland, Österrike och Luxemburg).

I stället arbetar man med en strategi som kan kallas mothandel ("re-dispatch"). Eftersom Tyskland är ett av de länder Sverige är sammanlänkat med så används det som exempel.

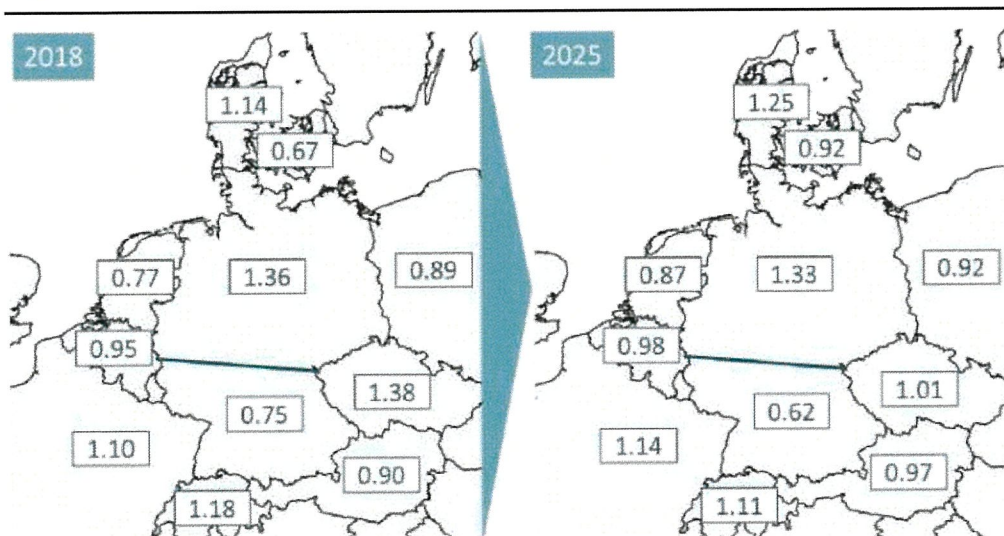
Bilden nedan illustrerar kvoten mellan efterfrågad och producerad (tillgänglig) el i olika delar av EU.

- En kvot under 1 som 0,75 (södra Tyskland 2018) uttrycker att det produceras för lite i förhållande till behovet.
- Ett tal på 1,36 (norra Tyskland 2018) uttrycker i stället att det produceras mer el än vad som efterfrågas.

Denna situation är enkelt uttryckt en följd av "Energie-Wende" där fossil produktion och kärnkraft fasas ut i söder medan förnybart främst byggts i norr. Det är därvidlag en situation som påminner om den svenska.

Detta hade kunnat lösas med el-prisområden och förhoppning om att höga pris i syd dämpar efterfrågan på kort sikt och att elproduktion kan flyttas eller fördelas om på längre sikt. Men tysk politik vill inte ha olika priser inom landet. Det snedvrider investeringsklimatet och kan betraktas som orättvist. Därför garanteras ett gemensamt pris för hela Tyskland.

Figure 1. Zonal generation/demand ratios 2018 and 2025.

Eftersom det inte finns ledningar nog att flytta elen fysiskt från norr till söder så genomförs i stället motköpsaffärer.

Staten handlar helt enkelt upp produktion i södra Tyskland av elproducenter. Slutkunderna (hushåll och företag) får samma pris som i övriga Tyskland vid den givna tidpunkten. Staten (genom sin myndighet/aktör) betalar mellanskillnaden mellan kundens pris och det producenten vill ha betalt för sin elproduktion. Staten kan kompensera sig genom att fördela kostanden på nätavgifter till alla kunder.

Tyskland och den nya förordningen

Tyskland omfattas såklart av översynen av elmarknaden enligt 2019:943. Möjligheten finns att på grundval av en analys av elnätet dela upp landet i flera elprisområden (14.7). Men i stället väljer Tyskland att publicera en investeringsplan enligt art 15.

Den tyska handlingsplanen finns här <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Downloads/A/aktionsplan-gebotszone.html>

Bilaga 2. Vad hade en svensk gemensamt prisområde med mothandel kunnat innebära?

Syftet här är att kort rådgöra för några av de potentiella vinster som en strategi med mothandel och investeringsplaner hade kunnat innebära. Sverige äger rätt att besluta detta. Men naturligtvis har det konsekvenser och skall göras med ansvar. Den nya förordningen och dess aviserade översyn av elprisområden enligt artikel 14.7. aktualiserar frågan och ställer Sverige inför att göra ett medvetet aktivt val.

Prisbilden kan påverkas starkt av strategival

Den 30 november 2020 betalade kunder i SE4 under topplasttimmen 250 euro/Mwh medan kunder i SE1 Norrland betalade 13 euro/Mwh. Om det teoretiskt hade funnits full överföringskapacitet (det så kallade systempriset) så hade alla på nordiska marknaden betalat 44 euro. Det säger en del om potentialen med mer överföring och en "tysk" lösning med gemensamt nationellt pris.

Men vi vet inte var ett gemensamt pris inom Sverige hade blivit eller inneburit i övrigt eftersom det inte ens utretts.

Elprisområdena i Sverige har visat genom praxis att de inte skapar pris-signaler som spelar roll för hur aktörer på marknaden för produktion och nätöverföring beter sig.

Elprisområdena påverkar inte produktion och överföring av el

Sverige valde att införa fyra elprisområden 2011. Men fortfarande består samma prisskillnader nu som då efter ett decennium. Skillnaderna har inte utjämnats utan ökat.

Orsaken till detta är sannolikt att andra beslut och egenskaper på elmarknaden gör att pris-signalen i form av högre elpris till kund inte slår igenom.

Vi kan konstatera

- att investeringar i ny produktion av el skett i mycket liten omfattning inom SE4, det södra prisområdet med högst pris. Skatter och utdragna tillståndprocesser samt andra villkor har tvärtom lett till att storskalig produktion av el har lagts ned.
- att nya investeringar tvärtom skett i prisområden med lägre elpriser.
- att investeringar i överföring, det vill säga elnät, inom området och till området har heller inte skett under perioden.

Svenska kraftnäts stora barriärbrytande projekt Sydvästlänken är kraftigt försenat. Men dess existens är inte i sig avhängigt av prissignalerna i SE4. Behovet var känt utan denna information. Elnätsansvariga har också underinvesterat i området beroende på andra regleringar som inte är beroende av elprisområdenas konstruktion.

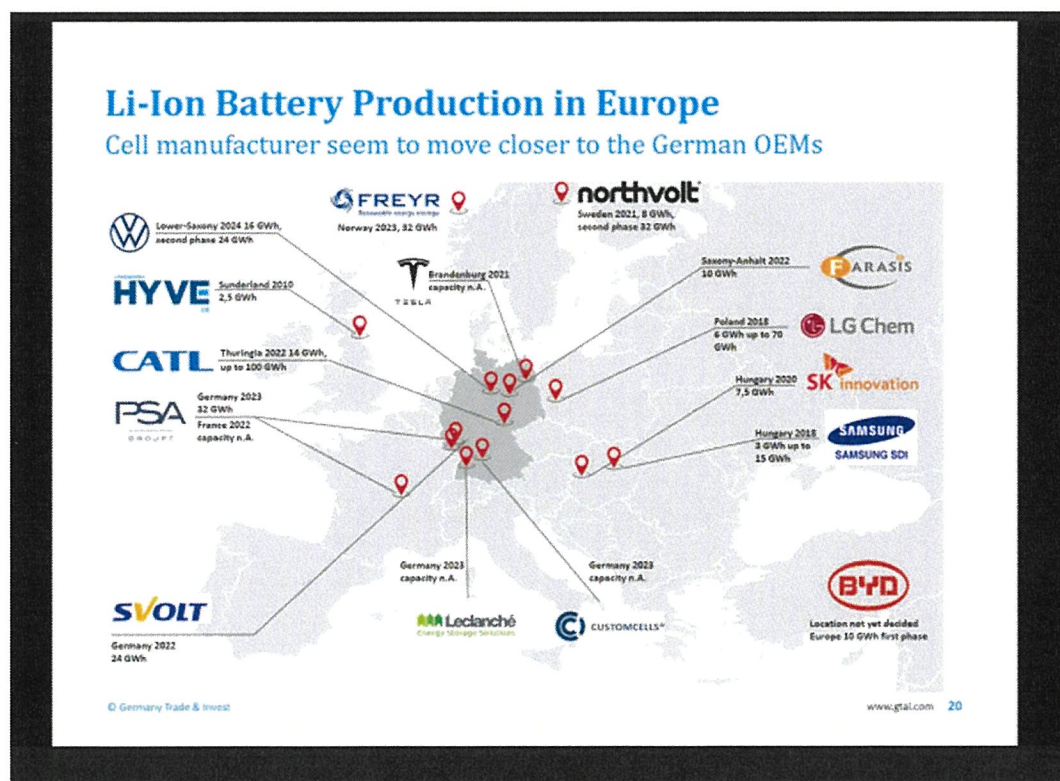
I stället kan man misstänka att konstruktionen av det virtuella området SE4 som går strax söder om de två kärnkraftsanläggningarna i södra Sverige är skraddarsytt för att åstadkomma ett högre mer bestående högt pris. Det är nämligen detta pris som en importör i Tyskland och Danmark får betala. Högt pris innebär lägre efterfrågan. Detta avlastar behovet av intern överföringskapacitet. Kostnaden för dessa brister får bäras av slutkunder i SE4.

Däremot är det uppenbart att prisskillnader mellan elprisområden styr övriga näringslivets investeringar

Samtidigt är det uppenbart att elprisområdena påverkar investeringar i annan produktion än el.

Flera rapporter vittnar om detta. Sydsvenska Handelskammaren har flera exempel på konkreta fall. Samtidigt tycks investerare ha uppfattat de låga priserna i norra Sverige som permanenta. Detta gäller olika sorters investeringar, även sådan som normalt inte ses som elintensiv.

Ett intressant exempel är dock batteriproduktion som får anses vara elintensiv och skrymmande verksamhet. Europeisk industri tycks ha som strategi att placera sådana anläggningar nära de industriella kunderna, exempelvis fordonsindustrin. I länder med mothandel (som samtliga utom Sverige på figur 1) kan vi se att investeringar sker i hela Tyskland. Tyskland har (se bilaga 1) samma förhållanden som Sverige med mycket elproduktion i norr och brister i söder. Men där tillåts detta inte påverka priset på el för slutkunder. Detta bidrar sannolikt till att lokaliseringen av denna typ av viktig anläggning inte tar särskild hänsyn till elpris vid lokalisering.

Figur 1 Investeringar i batterianläggningar. källa <https://www.gtai.de>

Vi menar att myndigheternas underlåtenhet att ens utreda alternativa strategier bidrar till denna bild.

En mothandelsstrategi hade inneburit att staten (sannolikt genom Svenska Kraftnät) hade köpt elproduktion i södra Sverige. Slutkunden hade betalat det dagligen fastställda nationella

priset och staten hade betalat mellanskillnaden. Denna utgift hade staten kunnat kompensera sig för genom jämn fördelning på nättarifferna bland samtliga kunder i landet. Men utgiften hade skapat ett transparent mått på värdet av att bygga ut överföring i näten.

Och denna strategi hade inneburit att Sverige hade formulerat planer på investeringar i näten enligt förordningens artikel 15 vilket skapar viktigt information till företagens investeringar om långsiktighet i politiken.

Elpriserna hade inte i sig dragit till sig investeringar som i vissa fall har andra affärsmässiga nackdelar exempelvis avseende logistik och närhet till kund.

En utredning av detta och hur ett beslut för gemensamt prisområde hade kunnat utformas är kunskapsmässigt bekvämt tillgängligt för de svenska expertmyndigheterna. Det vore viktigt för svensk politik att fatta detta avgörande beslut på grundval av gedigna analyser. Exempelvis är det möjligt med en lösning efter italiensk modell.

Idag är Riksdagen knappast fullt medveten om att valet existerar och än mindre vad det hade inneburit för svensk del.

Dagens strategi med flera elprisområdensnedvrider investeringar och minskar möjligheterna att skapa produktiv sysselsättning i Sverige. Det är vidare diskutabelt om det är rättvist gentemot konsumenterna och skattekollektivet att över huvud taget ha olika geografiska priser för handelsvaran el.

Bilaga 3. Vad betyder den sammanlänkade överföringen (handelskapaciteten) för svensk energiförsörjning?

Sverige kan för sitt behov av el använda den kraftproduktion som finns inom landet och vi kan importera genom kraftledningar och kablar. Det senare är den sammanlänkande handel som direkt berörs av 2019:943.

Vår egen produktion kallas ofta för den **installerade effekten** och består av våra vindkraftverk, kärnkraftsanläggningar, solcellsparkar med mera. Men bara för att det finns en anläggning med viss kapacitet (effekt) betyder inte det att den behövs eller efterfrågas. Man pratar därför om effekt (så att säga potentiell produktion) och energi (den produktion som faktiskt blir av per timme)

Den installerade effekten – den svenska produktionskapaciteten —är 40.000 MW, men den levererar som mest 25.000 MWh. Alltså under en och samma timme produceras så mycket.

Den **sammanlänkade överföringskapacitet** – som nu skall bli minst 70% som minimum enligt 2019:943 – är totalt på 10.000 MW.

Följande tabell visar relationerna per elprisområde och totalt. (Källa Svenska Kraftnät, 2021)

Installerad effekt ("produktionsförmåga") (MW)				
Elområde				Hela landet
Norr		Söder		SE
SE1	SE2	SE3	SE4	
7254	12700	16898	4346	41198

Handel (Sammanlänkning över nationsgräns)				
Export-riktning (MW)				
2100	1300	4010	3215	10625
Import-riktning (MW)				
1800	850	4060	3615	10325

Relation importkapacitet/installerad effekt				
25%	7%	24%	83%	25%

För att få en uppfattning om betydelsen av handeln kan man med en enkel kvot uttrycka relationen mellan egen produktion och potentialen att importera. I elområde SE4 är alltså kablar till grannländer – sammanlänkade handelskapacitet – nästan lika stor som områdets egen kapacitet att producera el.

Olika kraftslag kan leverera olika mycket vid varje given tidpunkt. Ett uppenbart exempel är vindkraft som ju är beroende av väderförhållanden för produktion. Nedanstående tabell visar Svenska Kraftnäts prognoser för användande av olika kraftanläggningar.

Tillgänglighet av olika energikällors installerade effekt (MW)

Effektkälla	Installerad		Källa
	effekt	Tillgänglighet	
Sol och vindkraft	11 107	9%	SvK prognos
Vattenkraft	16 334	79%	SvK prognos
Kärnkraft	6 871	n.a.	Prognos saknas
Kraftvärme	2 610	10%	SvK prognos
Kondens	905	50%	SvK prognos
Handel (import)	10 325	70%	EU 2019:943
Handel (export)	10 625	70%	EU 2019:943

Ett sätt att förstå betydelsen av 2019:943 är att konstatera att den ställer krav på att 70% av kapaciteten skall kunna vara tillgänglighet som ett minimum. Det gör den sammanlänkade elen till den mest pålitliga källan till energi tillsammans med vattenkraften. Detta betyder inte att 70% kommer att efterfrågas, men beredskap för leverans måste finnas.

I vilken riktning den sammanlänkade energin går (import eller export) beror på priserna.

Intern överföring mellan svenska elprisområden

Inom Sverige sker överföring mellan våra fyra elprisområden. Den el som produceras i ett elprisområde kan i viss mån flyttas till grannområden. Denna möjlighet begränsas av hur mycket lednings kapacitet som finns.

Intern svensk överföringskapacitet (MW)

Mellan	Norrut	Söderut
SE1 och SE2	3300	3300
SE2 och SE3	7300	7300
SE3 och SE4	2000	5400

2025 öppnar en ny kabel mellan SE4 och Tyskland med effektkapacitet på 615 MW (Hansa-kabeln). Den ansluter i Sverige vid Hurva i Skåne. I Hurva ansluter också den nya kabel för intern överföring mellan SE3 och SE4 som kallas sydvästlänken med kapacitet på 600 MW. Denna är inte öppnad.

Bilaga 4. Faksimil SDS 15 mars 2021

A4

Måndag 15 mars 2021 SYDVÄSTLÄNKEN

NYHETER

Chef: Järdis Stenlund, Martin Nilqvist
E-post: redaktionen@svd.se | Tel: 045-25 24 00
Postadress: Nyhetsredaktionen, Sjövägen 2, 231 05 Malmö

SYDVÄSTLÄNKEN

Den gigantiska omriktarstationen utanför Lyby är slutpunkten för den södra delen av Sydvästlänken mellan Närke och Skåne.

FOTO: JONAS NILSSON/TT

Sen länk ger miljarder till Svenska kraftnät

■ Trots att Sydvästlänken kostar 7,3 miljarder kronor har den inte varit i normal drift en enda dag sedan bygget stod klart för sex år sedan.

Ändå är anläggningen redan betald. På sex år har Svenska kraftnät fått in drygt sju miljarder kronor på en ökande skillnad i elpris mellan norra och södra Sverige.

När det uppstår flaskhalsar i det svenska elnätet uppkommer pris skillnader som tillfaller Svenska kraftnät i form av kapacitetsavgifter. En sådan flaskhals är Sydvästlänken i södra Sverige. Svenska kraftnät tar dock inte upp dessa kapacitetsavgifter som intäkt. De brukas främst som en stimulans till att finansiera investeringar i nätutbyggnad.

Svenska kraftnät har sedan 2015 fått in 18 miljarder kronor i sådana försäkringar, varav 9 miljarder i kapacitetsavgifter för el

export och 7 miljarder i inkomna kapacitetsavgifter för elöverföringen från de norra till de södra delarna av Sverige.

Med försäkringen har det ställiga affärsverket betalat av alla sina rättskräande skulder. Enligt den senaste årsredovisningen har Svenska kraftnät just nu 11 miljarder kronor på ett till

gångskonto hos Riksbanken. Enligt företagskoncernen Stefan Yd, professor emeritus vid Ekonomihögskolan i Lund, innebär de ökade kapacitetsavgifterna att Svenska kraftnät inte får några finansiella problem av att Sydvästlänken är startad försenad.

Förseningarna bidrar till att Svenska kraftnät får in mer kapital i kapacitetsavgifter så att Sydvästlänken enkelt kan finansieras. Det är främst elkonsumenter i södra halvöarna av Sverige som på så sätt betalar för den stora obekvära elöverförelsen, säger Stefan Yd.

Under 2020 tillfördes 8,1 miljarder kronor i kapacitetsavgifter till Svenska kraftnät. Det är fyra gånger mer än under något enskilt år under 2010-talet.

Det beror på kraftigt ökade pris skillnader mellan Sveriges olika elprismråden. Pragspot mellan nordligaste och sydligaste Sverige visar att för år

Svenska kraftnät får in allt större penningsummor på pragspot, fram till 2026 tillkommer ytterligare 30 miljarder kronor.

Situationen är absurd. Konsumenterna betalar ett högre elpris. Och Svenska kraftnät har bara fördel av kapacitetsproblemen. Svenska kraftnät kan i teorin påverka pris skillnaderna och sina egna intäkter genom att strunta i att bygga bort flaskhalsar, säger Stefan Yd.

Sydvästlänkens förseningar ger få nyckelord rent nationalekonomiskt. Svenska kraftnät får in större kapacitetsavgifter, statskassan större momsintäkter.

Kapacitetsavgifter är definitionsmässigt ett sätt för Svenska kraftnät att bekosta nätutbyggnad investeringar. Men samtidigt talar finansiella skäl för att affärsverket väntar med att ta i bruk de investeringar som görs.

Inte bara elkonsumenterna i Skåne och sydligaste Sverige bidrar till Svenska kraftnätens miljardlösa i form av kapacitetsavgifter. Stort avkastnings ut i gränssnittet mellan elområde 2 och 3, mellan nordre Norrland och Mellansverige.

Av de 30 miljarder kronor som Svenska kraftnät väntas få in i kapacitetsavgifter under de närmaste fem åren kommer 62 procent från överföring

”Svenska kraftnät kan i teorin påverka pris skillnaderna och sina egna intäkter genom att strunta i att bygga bort flaskhalsar.”

Stefan Yd, professor emeritus vid Ekonomihögskolan i Lund.

”I vårt kontrollrum finns inga ekonomiska incitament att hålla tillbaka kapacitet. Driftsäkerhet är det avgörande.”

Peter Wigert, finanschef på Svenska kraftnät.

Reparation av markkabel Luftledning

© SKAN-ERIKSSON/STENBERG/TT

av el från norra till södra Sverige, 12 procent från elöverföringen till Polen, 7 procent från överföringen till Finland, 7 procent från överföringen till Norge och 6 procent från elöverföringen till Danmark.

Peter Wigert är finanschef på Svenska kraftnät. Han beklagar att Sydvästlänken är sex år försenad, men ser det som positivt att detta inte ger några finansiella problem för Svenska kraftnät.

”Vad kan man säga att kunder som betalar ett högre elpris finansierat investeringen av Sydvästlänken. Svenska kraftnät är inte beroende av kapacitetsavgifterna. Vi får dem därför att Sverige enligt EU:s direktiv att delas in i elområden, säger Peter Wigert.

”I vårt kontrollrum finns inga ekonomiska incitament att hålla tillbaka kapacitet. Driftsäkerhet är det avgörande.”

Har du på att Svenska kraftnät förlorar stora belopp i form av uteblivna kapacitetsavgifter när Sydvästlänken startas i drift?

”Det är inget vi söker. Det är väl så att marknaden ska fungera på bästa sätt, utan begränsningar i överföringen.”

TEXT: ENK
MAGNUSSON
FOTO: JONAS NILSSON/TT

SÖDERÅSEN

Död man hittad i nationalpark

■ En död man hittades igår vid Kopparhagens utdöingsplats i Söderåsen nationalpark. Polisen larmades vid 12-tiden om att en olycka skett. Vid på plats såg patrullen att det låg en kropp utanför vandringsstigen, på en plats som beskriver som utdöingsplats.

Polisen fick hjälp av räddningstjänsten från Höganäs, som är specialiserade på att finna sig ner till ofillgängliga platser, såsom raviner.

Det är oklart ifall det rör sig om en olycka eller om ett brutet ägg rym. En anmälan om mord har upprättats. Mordutredning innebär att polisen lättare får tillgång till alla ”vanliga” de kan tänkas behöva i utredningen – däribland tvångsmedel såsom gripanden, belysningskameror, med mera.

OSKAR AHLQVIST

89

procent, knappt, av alla persontåg kom fram i tid i februari. Det är första gången sedan oktober 2018 som punktligheten låg under 90 procent. TT

NATUR

Fiskeregler för Norrlandsälvar ses över

■ Fiskeregler för Norrlandsälvarna ska ses över för att rädas de vita lax och öringbestånden, rapporterar P4 Västerbotten. Älvarna ska klassificeras utifrån ett underlag från Sveriges lantbruksuniversitet och det kan bli olika fiskeregler i Älvarna beroende på tillgången på fisk. TT

”Han slängde skallen i rutan. Det var som i slow-motion, som en scen ur 'Hjulen'.”

En besvärare som fördes in i en norsk kammare blev utsläckt av en ägg. TT